

ZPRAVODAJ

1/2012

SEVERSKÉ SPOLEČNOSTI

Vodopád Öxarárfoss, Island, foto Andreas Tille

ZPRAVODAJ SEVERSKÉ SPOLEČNOSTI 1/2012

*Stránky Severské společnosti včetně elektronické verze tohoto Zpravodaje naleznete na internetové adrese **www.severskaspolecnost.cz***

redakční uzávěrka: 31. května 2012

vychází: červen 2012

editorka: Jana Černá, cerna@severskaspolecnost.cz

korektorka: Helena Confortiová

tisk a distribuce: Česká pošta a. s., Postservis České Budějovice

Příspěvky do Zpravodaje zasílejte na e-mailovou adresu: **cerna@severskaspolecnost.cz**.

Uzávěrka následujícího čísla zatím nebyla stanovena.

V květnu proběhla návštěva prezidenta Islandské republiky v Praze

Na pozvání prezidenta republiky Václava Klause byl ve dnech 17. – 19. května 2012 na státní návštěvě České republiky prezident Islandu pan Ólafur Ragnar Grímsson s manželkou Dorrit Moussaieffovou. Dne 17. května 2012 byla prezidentem republiky a paní Livií Klausovou uspořádána v Rudolfově galerii na počest islandského prezidentského páru státní večeře, na niž obdržely pozvání též předsedkyně Severské společnosti Marta Janíková a vedoucí islandské sekce Lidmila Němcová.

Po slavnostním uvítacím ceremoniálu s vojenskými poctami na I. nádvoří Pražského hradu se uskutečnilo soukromé setkání prezidentských párů, bilaterální jednání za přítomnosti národních delegací a setkání se zástupci tisku.

Prezident Václav Klaus ve svém slavnostním projevu zmínil radost z toho, že mohl oplatit pohostinství, kterého se jemu i doprovodné delegaci dostalo před sedmi lety na státní návštěvě Islandu.

V té době, z dnešního pohledu téměř idylické, vyjádřil svůj obdiv k výjimečným přírodním krásám hostitelské země či světově uznávaným velikánům islandské literatury. Bohužel, pokračoval Václav Klaus, několik uplynulých let přineslo celému Západu, Islandu, a v současnosti i některým členským státům Evropské unie, nepříjemné vystřízlivění z dlouhodobého života na dluh, z nerealistických integračních projektů i ze zamlčovaných efektů společné evropské měny.

Island byl první zemí, které se krize dotkla, avšak daří se ji zdárně překonávat, a nepochybně se opět stane úspěšným státem s vysokou životní úrovní. Dále Václav Klaus připomenul, že oproti jiným evropským zemím má Island jednu výhodu, a sice že není členem eurozóny. Může tedy přijímat racionální opatření v hospodářské politice a obnovovat konkurenceschopnost exportu i celé ekonomiky, což je jistě příklad hodný následování.

Zleva předsedkyně Severské společnosti Marta Janíková, islandský prezident Ólafur Grímsson a vedoucí islandské sekce Lidmila Němcová. Foto Jan Sucharda.

Fotografie ze slavnostního uvítání islandského prezidenta poskytla Kancelář prezidenta republiky.

Na závěr projevil Václav Klaus potěšení z faktu, že mohl na Pražském hradě přivítat představitele země, která ukazuje, že i z hluboké krize existuje cesta ven k nové a perspektivní budoucnosti.

Islandský prezident vystudoval hospodářské a politické vědy na univerzitě v Manchesteru, od roku 1973 pak působil jako profesor politických věd na Islandské univerzitě. Od roku 1974 byl poslancem parlamentu, v letech 1988–91 ministrem financí. Do prezidentského úřadu nastoupil v červnu 1996. Ve funkci prosazuje zejména mírové řešení konfliktů, odzbrojení a dodržování lidských práv. Do Prahy přicestoval novou linkou islandských aerolinií Iceland Express, která bude z Keflavíku do Česka létat jednou týdně.

Slavnostní večeře byla podávána na servisu „President“ zdobeném velkým státním znakem České republiky, sklo značky Moser navazovalo na kolekci historického skla z konce 30. let, kterou pro Kancelář prezidenta republiky objednala dr. Alice Masaryková, dcera prvního československého prezidenta. Výzdobu stolů tvořily figurální plastiky, svícny, vázy a mísy na ovoce z 18. století.

Podávané menu: Terina foie gras s domácím cibulovo-jablečným konfitem, jemný drůbeží krém s nadýchanými knedlíčky z kuřecího masa, mladý kohoutek na vinné omáčce s čerstvými hrozný a bramborovými nočky, staročeský „medový dort“ s vanilkovou omáčkou. Z nápojů Savignon 2009, výběr z hroznů, vinařství Kolby.

Ke slavnostní večeři hrál Apollon Quartet smyčcové skladby F. X. Richtera, A. Dvořáka a B. Smetany. Po kávě a digestivu se prezidentský pár s pozvanými hosty rozloučil.

Marta Janíková, předsedkyně Severské společnosti

Novým prezidentem Finska se stal Sauli Niinistö

S. Niinistö, foto Wikimedia Commons

V pořadí 12. prezidentem Finské republiky byl na počátku února 2012 zvolen kandidát konzervativní Národní koaliční strany Sauli Niinistö. Přímé dvoukolové prezidentské volby se konaly ve Finsku 22. ledna (první kolo) a 5. února (druhé kolo). Prvního kola se zúčastnili kandidáti všech finských parlamentních stran, kterých je v současné době osm. Charismatický Niinistö se od samého počátku těšil velké popularitě finských občanů a držel se v čele všech průzkumů veřejného mínění během předvolebního boje.

Niinistö první kolo voleb suverénně vyhrál s 37 % hlasů. Jako druhý kandidát postoupil do druhého kola voleb poněkud překvapivě Pekka Haavisto ze Strany zelených. V druhém kole prezidentských voleb Sauli Niinistö zvítězil s celkovým podílem 62,6 % hlasů, což je nejvyšší podíl hlasů v historii finských přímých prezidentských voleb.

Sauli Väinämö Niinistö (narozen roku 1948) se oficiálně ujal prezidentského úřadu 1. března 2012 jako nástupce prezidentky Tarji Halonenové, která ukončila své druhé šestileté prezidentské období (2000–2012). Ve Finsku je prezident republiky volen vždy na období šesti let a může zastávat prezidentskou funkci ve dvou po sobě následujících obdobích. Již v minulých prezidentských volbách v roce 2006 Niinistö kandidoval, avšak prohrál v druhém kole těsně s Tarjou Halonenovou. Letošní vystřídání osobnosti prezidenta je historické také tím, že s Halonenovou končí 30leté období sociálně demokratických prezidentů, neboť po dlouhodobém prezidentovi Urho Kekkonenovi byli od roku 1982 ve funkci prezidenti vzešli pouze ze Sociálně demokratické strany (Koivisto, Ahtisaari a Halonenová).

Sauli Niinistö je právník, působil v komunální politice svého rodného města Salo a v roce 1987 byl zvolen do finského parlamentu. V průběhu své politické kariéry zastával funkci předsedy Národní koaliční strany, byl ministrem spravedlnosti, ministrem financí, místopředsedou Evropské investiční banky v Lucemburku a během uplynulého vládního období (2007–2011) působil jako předseda finského parlamentu.

Niinistö je v zásadě proevropský politik s bohatými zkušenostmi zejména v hospodářské politice. Zastává linii přísné finanční disciplíny a varuje před dalším zadlužováním státu. Prezidentské pravomoci ve Finsku byly omezeny novou ústavou, která vstoupila v platnost současně s nástupem nynějšího prezidenta do úřadu. Hlavní pravomocí prezidenta nadále zůstává řízení zahraniční politiky v součinnosti s vládou a prezident je také vrchním velitelem armády. Prezident je však také autoritativním činitelem, jehož názory se berou v úvahu, i když nepatří do oblasti prezidentských pravomocí.

Dá se očekávat, že Niinistö se bude vyjadřovat i k otázkám vnitřní politiky. Na srdci mu leží zejména problémy dlouhodobě nezaměstnané mládeže, která se dostává na okraj společnosti. Již v předvolební kampani hovořil o ustavení odborné pracovní skupiny, která by hledala řešení této sociální izolovanosti, a při slavnostním projevu před parlamentem v den nástupu do funkce tento úmysl potvrdil. Při svých zahraničních návštěvách Niinistö bude jistě aktivně podporovat finský vývoz a hledat nové exportní možnosti, mj. ve vývozu služeb, kde zdůrazňuje finské vědomosti a dovednosti např. v oblastech technologie a lékařství. V mezinárodních vztazích Niinistö hodlá kromě kontaktů s EU a Ruskem rozvíjet vztahy s USA a obchodní spolupráci s Čínou a dalšími rozvíjejícími se ekonomikami.

Nový prezident při nástupu do funkce rozhodně popřel domněnky některých politiků a občanů, kteří se obávají, že bude zastupovat hlavně zájmy bohatých podnikatelských kruhů a nebude mít zájem např. o vyrovnávání rozdílů v příjmech a o problémy lidí žijících v odlehlých oblastech země. Niinistö ujišťoval, že chce být spravedlivým prezidentem celého Finska a hájit zájmy celého národa.

Sauli Niinistö je podruhé ženatý, jeho první manželka tragicky zahynula při autonehodě v roce 1995. Má dva dospělé syny a jedno vnouče. V roce 2009 se Niinistö znovu oženil, jeho druhou manželkou se stala o 29 let mladší Jenni Haukio. Život nynějšího prezidenta Niinistö doslova visel na vlásku, když ho koncem roku 2004 zasáhlo při dovolené v Thajsku cunami. Podařilo se mu zachránit si holý život a stejně tak se naštěstí zachránili i oba jeho synové, kteří trávili dovolenou s ním.

Silný mandát, který Niinistö získal historicky vysokým počtem hlasů ve volbách, klade na nového prezidenta značnou odpovědnost a zároveň je s jeho osobností svázáno mnoho očekávání. Omezené pravomoci prezidenta neumožní dělat zázraky, ale většina finského lidu, která ho zvolila svým prezidentem, věří, že bude dobrou, důstojnou a rozvážnou hlavou finského státu.

Blanka Lemmetyinen, Finsko-česká společnost, Helsinky

Vzdálený odlesk islandských krás ve skladbě Richarda Mayera

Ve dnech 6. – 7. března 2012 se v Kongresovém sále hotelu Slovan konala pozoruhodná akce s názvem Areál Ruska ve světle historických výročí. Program dvoudenního semináře, pořádaného Centrem filologicko-areálových studií při Ústavu slavistiky Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, obsahoval též kapitolu zabývající se historickými vazbami mezi Ruskem a skandinávskými zeměmi, zejména Islandem.

Hned v úvodu semináře promluvil k tématu Rusko a Skandinávie člen Severské společnosti PhDr. Richard Mayer, historik, muzikolog a hudební skladatel. Následovala prezentace jeho klavírní skladby Island – z nahrávky na CD, pořízené na Mezinárodním hudebním festivalu v r. 2010 v Olomouci v provedení prof. Milana Bialase.

Klavírní fantazie Island zazněla poprvé v únoru 1990 u příležitosti Matiné české hudby na Harvardské univerzitě v USA, kde skladbu provedl vynikající brněnský pianista prof. Milan Bialas, současný předseda Klubu moravských skladatelů. V průběhu dalších let pak tuto náročnou kompozici několikrát uvedl v pořadech brněnské pobočky

R. Mayer, foto poskytla Jana Novotná

Severské společnosti Praha – zazněla v Brně, Praze, Olomouci. Představena byla též při jiných příležitostech, doma i v zahraničí, a několikrát ji uvedl brněnský rozhlas – vždy v provedení pana Bialase. Vysoce oceněna byla též osobnostmi islandského kulturního a politického světa.

„Inspirovala mě krása panenské islandské přírody,“ vyznává dr. Richard Mayer, vedoucí islandské sekce brněnské pobočky Severské společnosti Praha, „i drama historie této tajuplné, hrdé severské země.“

Jak často zmiňují staroislandské ságy, v polovině devátého století Vikingové objevili Island. V téže době vzniká paralelně i první ruský stát Kyjevská Rus, konkrétně v r. 862 v Novgorodu, na jehož založení měl význačný vliv bájný Viking Rurik. Protože v průběhu let vstoupil do dějin prvního ruského státního útvaru a v něm se rozvíjející křesťanské víry i sv. Klement, jehož ostatky objevil na Krymu sv. Cyril, rozšířila se pak odtud jeho úcta na Velkou Moravu a do Čech. (Rovněž tak do Kyjevské Rusi a přes prvního ruského křesťanského knížete sv. Vladimíra do Norska.) I na naši zemi tak dopadá ozvěna krás vzdáleného Islandu a dávných událostí, prolínající klavírní fantazií Island skladatele Richarda Mayera.

Jana Novotná, členka Severské společnosti

Proběhla beseda s manžely Zelenkovými o cestování po Islandu

Islandská sekce Severské společnosti uspořádala dne 22. března 2012 v budově VTS v Praze setkání se zanícenými milovníky Islandu doc. Ing. Vladimírem Zelenkou, Ph.D., a Ing. Marií Zelenkovou, Ph.D. Jejich pracoviště je sice na Vysoké škole ekonomické, avšak cestovatelské srdce patří Islandu. Tuto zemi navštěvují pravidelně již 11 let, jezdí tam především v létě.

Je známo, že dnes je Island oblíbenou destinací. Češi se naučili jezdit na ostrov po roce 1989 především s cestovními kanceláři, Zelenkovi cestují terénním vozem sami, až na jednu výjimku. Videoprojekce se slovním doprovodem fascinovala všechny posluchače, neboť Zelenkovi zemi projeli křížem krážem a byla tak zdůrazněna i ta méně známá místa.

Všichni jsme obdivovali vodopády, kaňony, jezera, soutěsky, pohoří, lávové kameny a termální oblasti. Se zatajeným dechem jsme prožívali dobrodružství přejezdů přes koryta řek, kdy bylo třeba hledat cestu v proudech hluboké vody, tlačit vůz do vršků a mít „cit“ pro nebezpečný terén. Cesty po Islandu vyžadují mimořádnou odvahu, zručnost, optimismus a dobrý zdravotní stav. Cestovatelé byli odměněni bouřlivým potleskem a slíbili, že se s nimi na podzim budeme moci znovu setkat.

Fotografie z besedy s manžely Zelenkovými poskytl Jiří Bartoň.

Pro náš časopis manželé Zelenkovi zodpověděli několik otázek.

Na Island jezdíte již 11 let, která místa se Vám nejvíce líbí?

Hodně míst, líbí se nám celý Island, těžko vybrat – například z turisticky dobře přístupných míst jde o hory – sopky Herdubreid, Hekla; vodopády Detifoss, Dynjandi, Alderjarfoss; útesy Dyrhólaey, Látrabjarg; ledovcová laguna Jökulsárlón a další. Z obtížněji přístupných míst uvedeme vodopád Dynkur, útes Hornbjarg na Hornstrandiru, hory podél horské silnice F210 a vodopády na konci údolí Núpstadalur.

Použili jste postupně několik terénních vozů různých značek podle obtížnosti trasy?

Jezdíme se Suzuki Grand Vitara (typ vyráběný do roku 2005) s řadou úprav umožňujících cestovat náročnějším terénem, jakými jsou třeba zvýšené sání (tzv. šnorchl), off road tlumiče a pérování, spodní kryty motoru a převodovky, pevná mechanická uzávěrka diferenciálu zadní nápravy a pneumatiky pro těžký terén. Před koupí tohoto auta jsme měli při jedné návštěvě Islandu půjčený malý terénní vůz Suzuki Jimny v tovární úpravě.

Popište, prosím, krátce váš nejdramatičtější zážitek na Islandu.

Podařilo se nám po několika letech neúspěšných pokusů projet jeden z velmi těžkých brodů přes řeku Jökulsá á Lóni na horské cestě F980 vedoucí do pohoří Öraefi u východní části ledovce Vatnajökull. Po nastalých deštích jsme ale nemohli přebrodit řeku při zpáteční cestě. Čekali jsme celý den na pomoc, kterou nám nakonec poskytl islandský řidič velkého, pro islandský terén upraveného terénního auta. Provedl nás 1 až 2 km širokým řečištěm, přičemž jedno koryto řeky nás táhl na laně. Celé to skončilo dobře.

Lidmila Němcová, vedoucí islandské sekce

Společná návštěva představení „Černá Madona Brněnská“

Dne 30. března 2012 členové brněnské pobočky společně navštívili představení Národního divadla Brno, a to hru Zdeňka Plachého: *Černá Madona Brněnská – legenda z doby švédského tažení na Moravu.*

Děj hry je zasazen do roku 1645, kdy švédská vojska vedená generálem Torstensonem neúspěšně obléhala Brno. O švédském obléhání Brna je známo všeobecně hodně, ale méně známá je u nás osobnost generála obléhajícího vojska Lennarta Torstenska.

Lennart Torstenson

Hrabě z Ortaly, svobodný pán z Virestadu, pán na Forstena a Rasick, Nevstende, Lennartsnäs, Ōkna, Ulvsunda a na mnohých jiných, se narodil 27. srpna 1603 na otcovském statku Forstena ve Västergötlandu a zemřel 7. dubna 1651 ve Stockholmu. Byl synem místodržitele na Älfborgském zámku Torstena Lennartssona a synovcem udatného vojevůdce Anderse Lennartssona.

Rodina byla tvrdě pronásledována vévodou Karlem, pozdějším králem Karlem IX., a vypovězena z vlasti. To však nezabránilo tomu, aby se chlapci nedostalo nejlepší péče od jeho pěstounů. Přišel jako maličký k otcově matce paní Margaretě Ekeblad, která ho pečlivě vychovala. Po její smrti roku 1616 přišel k manželovi jeho tety říšskému radovi Bo Ribbingovi, který nelitoval výloh, aby jej dobře vychoval. Tehdy se stále psal Linnahardt Torstenson.

Ve věku 15 let se stal pážetem krále Gustafa II. Adolfa, kterému vyhovovala jeho smělost. S královskou družinou se mohl zúčastnit tažení do Litvy a dobytí Rigy. Jako dvacetiletý podnikl cestu do ciziny, jak tehdy patřilo ke vzdělání šlechtice. Byl s námořní flotilou v Gdaňsku. Na královny náklady byl, jak bylo zvykem, spolu s některými šlechtici, jako třeba s generálem Gustavem Hornem, v Holandsku, kde si prohlédli nejlepší pevnosti a prováděli rytířská cvičení. Spěchal však zpět ke králi a 23. října 1624 byl na zámku Gripsholmu prohlášen za dospělého.

V roce 1624 se jako praporčík osobní gardy zúčastnil několika tažení. Při dobývání Creuznachu si poranil hlavu pádem do hradního příkopu, odkud byl polozmrzlý vynesena, ale velmi brzy se zotavil. V roce 1626 byl již kapitánem. Na tažení proti Prusku získal mnoho zkušeností a byl připravován na důležitou úlohu, kterou měl později sehrát v Německu. V roce 1627 velel 4. kompanii a roku 1628 se stal velitelem pluku (Storregemente) G. Horna. V roce 1629 byl nejvyšším velitelem hälsingského pluku.

V roce 1630 se stal nejvyšším velitelem dělostřelectva, a tím začala nová epocha vojenství v době Gustafa II. Adolfa. Bylo všeobecně známo, že nová organizace dělostřelectva pod jeho velením a zavedení dalších změn byly rozhodujícím faktorem jeho vítězství. Jako velitel přispěl k vítězství u Breitenfeldu (1631) a u Lechu (1632). Obsadil také mnoho pevností.

V roce 1632 byl jmenován generálem dělostřelectva a 24. srpna 1632 byl při potyčkách u Alte Veste blízko Norimberku zajat Valdštejnem a tři čtvrtě roku vězněn ve vlhkém vězení v Ingolstadtu. Od té doby měl velké zdravotní potíže. Trpěl těžkým kloubním revmatismem, kvůli kterému se musel nechat nosit na nosítkách, nebo se nechal vozit ve speciálním terénním voze pro něho vyrobeném, který se dal rozdělit na dvě části – jeho dokumentace se nachází v Livrustkammarens Vagnmuseum, zámek Tidö u Mölaren jezera. Na koni mohl sedět jenom několik hodin, a to ještě když koně někdo vedl, protože Torstenson neudržel v rukou ochromených revmatismem otěže. Někteří z jeho nepřátel ho nazývali Magnus podagricus – Velký podagrista. V moderní době by byl jistě vyřazen jako invalida.

Byl nakonec vyměněn za Valdštejnova švagra, hraběte Ottu Bedřicha Harracha, zakladatele jilemnické větve, císařského vojáka a pozdějšího diplomata ve Švédsku, a ještě se muselo vyplatit vysoké výkupné. Lennart přispěl k dobytí pevnosti Landsberg

v Bavorsku. Po bitvě u Lützen, při které byl Gustav II. Adolf zabit, doprovázel jeho tělesné pozůstatky do Švédska. V prosinci 1633 se oženil s dcerou říšského rady Beatou De la Gardie (1612–80).

Během bojů probíhajících v Německu pod vedením Johana Banéra v letech 1634–41 byl Torstenson považován za nejbližšího muže Johana De la Gardie v Prusku. Byl pověřen velením ve válce hrozící ze strany Polska. Po uzavření míru s Polskem v roce 1635 byl opět povolán na německá bojiště, aby pomohl těžce obklíčenému vrchnímu veliteli, s nímž se v roce 1635 spojil. V této době se v armádě dělil o čest s Banérem. Spojené jednotky zachránily v mnoha zoufalých situacích švédské pozice v Německu, u Wittstocku v roce 1636, při energické obraně v Pomořanech v letech 1637–8, při vítězném útoku u Chemnitz a při vpádu do Čech v roce 1639.

V roce 1640, v důsledku pokračující choroby, dostal povolení, aby se vrátil do vlasti, ale dojel tam až roku 1641. Nechal si postavit zámek Ulvsunda ve Stockholmu a uvažoval o odchodu z armády. Brzy po návratu byl jmenován říšským radou. Byl doma pouze několik týdnů, když přišla zpráva o Banérově smrti. Jen s velkou nechutí a pod vlivem všeobecného mínění jak ve vládě, tak i mezi lidem, převzal velení a 31. srpna 1641 byl jmenován polním maršálem a generálním guvernérem v Pomořanech. Během příprav k odjezdu onemocněl a zůstal doma až do zří.

Torstensonovo velení v letech 1641–3 patřilo ke skvělému období švédské válečné historie. Jeho ostrý velitelský pohled, velká zkušenost, šikovnost, jeho schopnost využít nepřítelovy chyby, zmást nepřítele předstíranými pochody a nepřekonatelná lehkost, s jakou prováděl všechny zamýšlené plány, udělalo z jeho tažení řadu úspěchů. V té době byl Torstenson již dost těžce nemocen. Jeho choroba byla občas nezvládnutelná, často se chtěl vzdát velení. V roce 1643 napsal Axelu Gusstafssonu Oxenstiernovi (1583–1654), vlivnému politikovi po smrti krále Gustava II. Adolfa: „Někdy kvůli bolestem vydržím sotva chvíli sedět na koni, a toho jen stěží ovládám, tehdy si raději přeji smrt než život.“ Dopisy Axelu G. Oxenstiernovi z let 1634–1649 byly vydány knižně v roce 1897.

Lennart Torstenson, obrázek z Wikimedia Commons

V roce 1642 táhlo vojsko pod Torstensonovým velením Brandenburskem a Slezskem na Moravu, kde padala jedna pevnost za druhou, i důležitá Olomouc. Aby mu císařským vojskem nebyla uzavřena ústupová cesta, přemístil vojsko zpět do Saska. Po vítězné bitvě u Breitenfeldu obsadil Lipsko. V zimě odpočívalo vojsko v táboře u Labe, na jaře 1643 táhl znovu na Moravu. Dobyl například Tovačov a Chropyni. Nechal garnizonu v Olomouci a na rozkaz vlády rychle vyrazil proti Jyllandu v Dánsku. Velmi úspěšný zásah ovlivnil výsledek války. V jednu chvíli vyvstalo nebezpečí, že Torstensonovo vojsko bude obklíčeno císařským vojskem, ale nešikovnost nepřítelova vrchního velitele a rozvážné rozkazy Torstensonovy je zachránily.

V pozdním létě 1644 táhl opět do Německa. Přepadl a zničil v čele svých jezdců nepřátelskou kavalerii mezi Niemeck a Jüterbock, počátkem roku 1645 pronikl do Čech.

Skvělé vítězství u Jankova v březnu 1645 mu otevřelo cestu k Vídni. V bitvě byla zajata i jeho choť Beata De la Gardie. Ačkoli ovládl jedno předmostí mostu přes Dunaj, nemohl postupovat dále. V dalším tažení na Vídeň mu zabránilo šíření moru a jiné nepříznivé okolnosti. Pomalu však postupoval na Moravu, kde dlouhé a marné obléhání Brna (23. dubna až 15. srpna) zadrželo jeho úspěšný postup.

Počátkem května rozbalil hlavní stan v Králově Poli a ubytoval se přímo v kartuziánském klášteře, 13. května přesídlil do Modřic. Pomalu se stahoval do Saska. Poněvadž se jeho zdravotní stav zhoršoval, opustil v prosinci 1645 armádu a na podzim 1646 se vrátil do Švédska. Dne 10. května 1646 zanechal velení nad armádou. Byl přijat královnou Kristinou a s velkou poctou byl 5. února 1647 povýšen do šlechtického stavu. Jako svobodný pán obdržel panství Virestad ve Smålandu a k hraběcímu titulu pak z Ortale.

V posledních letech života 1641–1651 zastával důležitý úřad generálního guvernéra v pohraničních provinciích Västergötland, Dal, Värmland a Halland. V radě, kde nyní byl víc než stálým vedoucím, vystupoval po boku královny proti Oxenstiernům, ale později se vzdal všeho jednání. Korespondence a jiné písemnosti z této doby, uložené v říšském archivu, svědčí o činném mírovém působení během těchto posledních let.

Torstenson byl velmi vzdělaný a pro svou ušlechtilost a humanitu velmi oblíbený. V letech 1647–51 si nechal postavit palác v centru Stockholmu. Ve Stockholmu také 7. dubna 1651 zemřel. Pochován byl se všemi poctami 29. dubna v Riddarholmskyrka, pohřebním kostele švédských králů, v hrobce u chrámové věže v dubové rakvi ozdobené mědí, jejíž okraje byly pozlaceny.

Roku 1761 dal hrobku opravit říšský rada hrabě Ture Gabriel Bielke a nechal nad jejím vchodem zhotovit latinský nápis, v překladu takto znějící: „Tituly Lennarta Torstena sotva vyjádří jeho zásluhy o vlast. Byl veden jako učeň velkým králem Gustavem Adolfem válečnou dráhou. Později mohl sám vést jako učitel velkého krále Karla Gustava. Jeho rod vymřel, ale jeho mnohá vítězství jsou nesmrtelnou památkou.“ Je zde k vidění také Torstensonova busta z bílého mramoru, jeho hraběcí erb a trofeje. 3. září 1903 byl ve Forstena odhalen pomník Torstensona.

Torstensonova manželka Beata De la Gardie

Narodila se 20. srpna 1612 na zámku v Åbo (finské Turku), jako druhorozená dcera Johana De la Gardie (1582–1640) a Cathariny Oxenstierna, dcery říšského rady a svobodného pána Christna Gabrielssona Oxestierna.

Dne 3. prosince 1633 se provdala ve Stockholmu za říšského radu a polního maršála Lennarta Torstensona (1603–1651), 25. července 1653 se provdala v Bogesund za říšského radu hraběte Per Brahe (1608–1680).

Potomci svobodných pánů De la Gardie byli 27. července 1571 povýšeni na svobodné pány, poslední mužský potomek byl povýšen roku 1625 na vévodu.

Beata zemřela 16. února 1680. Pochována je v torstensonské hrobce v Riddanholmskyrka.

Hrabě Per Brahe, druhý manžel Beaty De la Gardie (1602–1680)

Hrabě Per Brahe mladší se narodil roku 1602 v Rydbohoen. Po studiích na universitách v Giessen, Štrasburku, Boloni, Padově, během kterých navštívil i Paříž, Řím a Londýn, se jako 24letý stal komořím u Gustava II. Adolfa a jel s ním do války.

Když byl král v roce 1627 dvakrát zraněn, „byl mu nápomocen radou“. Osobně vyvezl zraněného krále z bojů u Danziger Haupt (Gdaňské předpolí). V roce 1628 se stal plukovníkem Smålandského jezdeckého pluku a účinně zasáhl při dobytí Würstenburku (1631). Z let 1629–1630 pochází portrét, který visí v Ridarhuset ve Stockholmu v sále polního maršála. Za dánské války (1657–8) byl nejvyšším velitelem jak pozemního, tak i námořního vojska.

Dne 25. července 1653 se oženil s vdovou po Lennartu Torstensonovi Beatou De la Gardie. Rozhodování v říšské radě, a tím i v celé říši, bylo soustředěno do rukou sedmi aristokratických rodin, jež byly navzájem propojeny četnými sňatky. Šlo o rody Banerů, Bielků a Brahů, Stenbocků, De la Gardie, Hornů a Oxenstiernů. Ty rozhodovaly od začátku století o válečných dobrodružstvích a také na nich vydělávaly. Dobyta území a půda končila převážně v jejich rukou nebo v rukou jejich klientů či jiných šlechtických rodin, které byly také členy rady. Tomu se říkalo rekompens čili náhrada.

V roce 1641 se stal nejvyšším říšským úředníkem (drots). Zde mohl uplatnit svůj organizační talent. Bylo mu propůjčeno vévodství Visingsborg a generální guvernérství velkovévodství Finska. Vévodství Visingsborg bylo ve Švédsku největší a bylo jako malá říše v Království Švédském. K vévodství patřily části Västergötlandu, Östergötlandu a severovýchodní Småland po Visingsö – jako střed. Na ostrově ležícím v jezeře Vöttern dal postavit residenční zámek rodu Brahe, dál to byl zámek Västana a Brahehus, postavený na kopci v roce 1650 s nádherným zámeckým trianglem. Zříceniny Brahehus na břehu jezera Vöttern, zničené požárem roku 1708, jsou dodnes k vidění u silnice E4 z Malmö do Stockholmu. Nové obchodní město Brahe-Grenna bylo postaveno mezi kopci a vodou, takže hrabě mohl pozorovat dění v městských ulicích z Brahehus. To bylo v roce 1652. A je to jediné město ve Švédsku, které nezaložil král.

Jako místodržící ve Finsku (1637–1640 a znovu 1648–1654) zde provedl mnoho reforem ve správě státní, soudní a ve školství, dal do pořádku poštovníctví a zreformoval cla. Jeho heslem ve Finsku bylo: „Já se zemí a země se mnou byla spokojená“. Byl představitelem finského patriotismu v době kdy ještě žádný, natož finský, nacionalismus v dnešním slova smyslu neexistoval. Prosazoval, aby se finštinu učili i švédští šlechtici, včetně Karla IX., rovněž procestoval celou zemi, napravoval zlo, byl iniciátorem překladu celé bible do finštiny, podporoval vznik finské gramatiky a roku 1642 založil universitu v dnešním Turku (Åbo akademii). Nová akademie byla organizována podle vzoru univerzit v Uppsale. Byla třetím vysokým učením ve švédském státě – prvním byla v roce 1477 Uppsala, druhým v roce 1632 Dorpal (Tartu). Roku 1828 byla finská univerzita přenesena do Helsinek.

Při ceremonii abdikace královny Kristiny 6. června 1654 na zámku v Uppsale podal královskou korunu Karlu Gustavovi poté, co si ji Kristina sama sundala z hlavy. Měl ji správně sejmout Per Brahe, ale nepohnul se z místa, a vyjádřil tak svůj nesouhlas s královninou abdikací.

V létě 1657 velel neúspěšným bojům ve Sköne. Pak ne zcela úspěšně vojsku v Polsku, po čemž byl vystřídán Gustavem Otto Stenbockem, tchánem Torstensonova syna. Více o něm není známo.

Památky po švédském vojevůdci Lennartu Torstensonovi ve Stockholmu

Tortensonský palác – dnes je budovou Ministerstva zahraničních věcí na Gustav Adolf Torg. Polní maršál Lennart zde získal pozemek již v roce 1633, palác stavěl v letech 1647–1651. Stavba byla třípatrová, jako je dosud, a měla sedlovou střechu se štítem směřujícím k náměstí. Velký pískovcový portál má svůj protějšek uvnitř v zahradě. Portály zhotovil v roce 1647 Dietrich Blume. Na portálu do ulice Fredsgatan jsou vidět znaky Torstensonova a jeho ženy Beaty De la Gardie.

Jeho jméno nesou i dvě ulice:

Torstensongatan – kolmá na Strandvägen, končí budovou Historického muzea cestou do Djurgården.

Torstensonsvägen – ve čtvrti Danderyd směrem na Djursholm.

Zámek Ulvsunda – nachází se ve stockholmské čtvrti Bromma-Kungsholmen. Ulvsundský zámek byl postaven kolem roku 1640 ve slohu německoholandské renesance. Architektem byl zřejmě Nicodemus Tessin starší. Po Lennartu Tessinovi, jeho synovci a vnukovi, byl zámek využíván mnoha šlechtici, mezi jinými říšským radou Ture Bielkem, ministrem financí Gustava III. Erikem Ruuthem, ministerským předsedou Gustavem Akerhielmem. Mnohé ze jmen zámeckých pánů nacházíme v názvech ulic v okolí. Po smrti Akerhielma v roce 1900 nastal úpadek zámku. Území bylo odprodáno jako stavební pozemky při výstavbě vil. Vznikla vilová čtvrť Kungsholmen.

Zámek Ulvsunda, foto Holger Ellgaard

V letech 1906 až 1907 byl zámek Ústavem pro choromyslné. Dnes patří Krajské radě a je využíván jako školské zařízení a sídlo vlastivědného spolku. Zámek byl počátkem roku 1999 nabídnut k prodeji. Z původní vnější výzdoby nezbylo mnoho, ale říšský sál hudební a říšský sál se svými nástroji stojí za vidění. V hudebním sále je na nástroji malbě zobrazen Lennartův syn Anders, jak hraje na dechový nástroj. Jsou zde i portréty Lennarta, královny Kristiny a Pera Brahe, druhého manžela Beaty. V Kristině sále visí portrét Lennartovy manželky Beaty De la Gardie. V recepci jsou umístěny erby Lennarta a Beaty. Zámek není běžně otevřen k prohlídkám.

Riddarhuset – palác rytířů, kde velký portrét Lennarta Torstensonova visí v „Modrém pokoji“, a ve sbírce 1800 kusů pečidel Hjalma Vilandra je i Torstensonovo.

Riddarholmskyrka – hrobka v pohřebním kostele švédských králů.

Královská knihovna – zde je uložen makarónský dialog mezi hlavními aktéry bitvy u Jankova, císařským polním maršálem Melicharem Holzfildem (+1658) a Torstensonem, který začíná slokou: „Přišel jednou Holzfild do lesa krásného, našel tam Torstensonova, jak čeká na něho.“

Nordické muzeum – Ve stálé expozici Svensk Bostad neboli Panská sídla je vystavena Torstensonova ložnice z reprezentačního poschodí zámku Ulvsunda.

Památky po Torstensonovi v jiných částech Švédska

V zámku Tidö u jezera Mälaren je muzeum Livrustkammarens Vagnmuseum. V muzeu je nejstarší vůz – je z 30leté války. Je to terénní vůz Lennarta Torstensonova. Je poměrně malý a dal se rozložit na dvě části, aby bylo možné ve větší části vozu přemístit Torstensonova na bojiště.

Torstenson prý trpěl dnou, a proto občas nemohl sedět na koni. Snad byl tento vůz určen speciálně pro něho a jeho chorobu. Z této části vozu, která má šnekovitý tvar, mohl polní maršál pozorovat oddíly a udílet rozkazy. Poněvadž tam nebylo stupátko na nohy, je domněnka, že jeho nemocné nohy byly podpírány držením otěží nebo něčím podobným, co je udrželo na místě. Z kozlíku na přední části vozu se vozík řídil.

Náhrobní kámen Lennartových rodičů, který snad objednaly děti Torstensonova a Märty, pokrývá předoltární hrobku v kostele ve Västra Tunhem. Když se v 18. století náhrobní kámen rozpadl, byl kámen prodán jako stavební materiál. Odkoupil jej místní farář a dnes je zazděn v jižní vnitřní zdi kostela. Rodinnou hrobku zkoumali archeologové v roce 1931.

Téma „Lennart Torstenson“ zpracovala Arnošta Vieweghová a Jana Černá

Odkaz švédského diplomata Raoula Wallenberga je stále živý

Švédský diplomat Raoul Wallenberg (1912–1947?) působil koncem války na švédském velvyslanectví v Budapešti, kde dokázal zachránit životy tisíců Židů. Dne 17. ledna 1945 ho z neznámých důvodů zadrželi sovětsí vojáci a jeho další osud zůstává dodnes zahalen tajemstvím. Nová velvyslankyně Švédského království, paní Annika Jagander, hovořila o Raoulu Wallenbergovi, od jehož narození letos uplyne sto let, na přednášce a besedě se členy Severské společnosti 18. dubna v klubu Lávka.

Raoul Wallenberg se narodil roku 1912 ve význačné podnikatelské a obchodnické rodině Wallenbergů, která dosud patří k nejvlivnějším ve Švédsku. Otce nikdy nepoznal, protože zemřel tři měsíce před jeho narozením. Výchovy Raoula se ujal dědeček, Gustaf Oscar Wallenberg (1863–1937), význačný obchodník a diplomat, který pro svého vnuka plánoval zárnou kariéru v rodinné firmě a snažil se mu poskytnout všestranné vzdělání v nejrůznějších oborech.

Raoul už od dětství s dědečkem hodně cestoval a naučil se výborně několik cizích jazyků. Matka si přála, aby šel studovat práva na Harvard, ale Raoul si prosadil svou a vystudoval architekturu na univerzitě v Michiganu, USA. Nicméně architektem se nikdy nestal. Vrátil se na čas domů, ale zanedlouho se vypravil na zkušenou do Jižní Ameriky a poté do Haify. Rodina očekávala, že nastoupí do rodinné banky SEB, ale ani k tomu nedošlo. Po smrti dědečka, který nad ním držel ochrannou ruku, Raoul najednou nevěděl, co dál a kde by vlastně profesně zakotvil. Nakonec prostřednictvím strýce získal v srpnu 1941 místo v malé obchodní firmě zaměřené na export a import potravin mezi Švédskem a střední Evropou. Firmu vedl maďarský Žid Koloman Lauer. Raoul se ve firmě stal brzy ředitelem zahraničního obchodu a často jezdil služebně do ciziny, mimo jiné navštívil v letech 1942–43 dvakrát Maďarsko.

R. Wallenberg, foto Wikimedia Commons

V roce 1944 se americký vládní úřad pro uprchlíky War Refugee Board rozhodl vyslat z neutrálního Švédska nějakého schopného styčného důstojníka do Budapešti, aby tam organizoval záchranné akce na pomoc maďarským Židům, nad kterými se stahovala mračna, a po relativně klidných letech jim hrozily deportace do vyhlazovacích táborů. Volba padla na mladého obchodního ředitele Raoula Wallenberga, kterého stockholmskému zástupci úřadu pro uprchlíky, Iveru Olsenovi, doporučil K. Lauer. To byl úkol, na který Wallenberg léta čekal a který se mu stal osudným.

Wallenberg byl tedy s posvěcením švédského Ministerstva zahraničí vyslán na velvyslanectví v Budapešti, vybavený instrukcemi i finančním obnosem od amerického úřadu. Okamžitě po příjezdu se vrhl do práce a vybudoval efektivní organizaci, kterou tvořil jak personál švédské ambasády, tak i představitelé budapeštských Židů. Pod Wallenbergovým vedením vydávali pro Židy takzvané švédské ochranné pasy, jejichž držitelé se těšili zvláštní ochraně, a zřizovali v Budapešti chráněné domy označené vlajkou neutrálního Švédska, do nichž se mohli židovští obyvatelé uchýlit. Tyto aktivity zachránily tisíce budapeštských Židů před deportacemi a jistou smrtí. Podobné dokumenty vydávaly v té době i zastupitelské úřady jiných neutrálních států, jako bylo Švýcarsko či Vatikán, ale s příjezdem Wallenberga do Budapešti se záchranné úsilí zintenzivnilo a práce byla koordinovanější. Maďarská vláda provizorní ochranné pasy akceptovala a zacházela tak se Židy, kteří je obdrželi, jako s cizinci.

Nicméně po převratu v říjnu 1944, kdy se k moci dostali fanatičtí maďarští fašisté, se situace židovského obyvatelstva rychle zhoršovala a hrozilo jim vyvraždění. Skupinky maďarských fašistů, takzvaných Šípových křížů, terorizovaly i ty, kteří našli azyl ve švédských domech, a nerespektovaly ani ochranné pasy. Wallenberg se v té době snažil pomáhat ze všech sil, švédské domy osobně navštěvoval a povzbuzoval

jejich obyvatele, poskytoval jim materiální pomoc i psychickou podporu. Vyjednával a uplácel úřady, aby na sklonku války, kdy v Budapešti vládl chaos, zachránil co největší množství židovských obyvatel, a sám přitom mnohokrát riskoval život. Podle některých hypotéz autorita Raoula Wallenberga přispěla dokonce k záchraně budapešťského ghetta, protože švédský diplomat prý německého velitele pod hrozbou poválečnými sankcemi přesvědčil, aby od svého záměru ghetto zlikvidovat ustoupil.

V lednu 1945 vstoupila do Budapešti Rudá armáda. V té době pobývalo v domech pod švédskou ochranou asi 4000 osob židovského původu a asi 600 bylo i s rodinami zaměstnáno v kanceláři a ubytovně humanitárního oddělení ambasády. Švédský Červený kříž vzal pod svá křídla dalších asi 2500 osob. V posledních dnech Wallenberg pobýval z bezpečnostních důvodů na různých místech v Budapešti, protože mu maďarští fašisté hrozili smrtí. Dne 12. ledna 1945 měl údajně v úmyslu odjet do Debrecínu, aby se setkal se sovětským velitelem, maršálem Malinovským, a informoval ho o poměrech v židovském ghettu. O několik dní později jednal s představiteli sovětských ozbrojených sil v Budapešti o situaci židovských obyvatel, kteří žili pod švédskou ochranou ve východní části města. Ve voze měl Wallenberg údajně velké množství zlata a cenností, které si k němu dali do úschovy maďarští Židé, i značnou sumu peněz a dokumenty.

Vpravo velvyslankyně A. Jagander, foto Jiří Bartoň

Dne 17. ledna 1945 byl pak Wallenberg spolu se svým řidičem Vilmošem Langfelderem zadržen na rozkaz tehdejšího sovětského náměstka ministra obrany Nikolaje Bulganina a maršála Malinovského. Kopie rozkazu byla zaslána také veliteli sovětské kontrarozvědky Směrš Viktoru Abakumovi, který prý hrál v případě Wallenberga rozhodující roli. Švédský diplomat měl být dopraven do Moskvy k výslechu. Podle posledních očitých svědků sovětská armáda Wallenberga s Lanfelderem eskortovala do Debrecínu. Pak jejich stopy mizí. Není dokonce ani jisté, zda k zatčení ve skutečnosti nedošlo o několik dní dříve.

O dalším Wallenbergově osudu vypovídají pouze různá více či méně věrohodná svědectví většinou bývalých spoluvězňů, kteří se vrátili ze Sovětského svazu. Jaký mohla mít sovětská vláda, potažmo sám Stalin, důvod k zatčení diplomata neutrální země? Sověti možná podezírali Wallenberga ze špionáže pro Američany, případně jiné spojence, či dokonce pro Němce. Získal snad Wallenberg zpravodajské informace, které měly zůstat utajeny, a proto musel být umlčen? Když nezvratné důkazy chybějí, zbývají pouze dohady.

Švédská diplomacie se od konce války marně snažila vypátrat, co se s Raoulem Wallenbergem stalo. Ve věci jeho záchrany intervenovaly i Spojené státy a řada židovských organizací, ale bezvýsledně. Moskva nejprve odmítala, že by Wallenberg vůbec vstoupil na území Sovětského svazu. Až v roce 1957, čtyři roky po Stalinově smrti, sovětské úřady na naléhání švédské diplomacie oficiálně sdělily, že Wallenberg zemřel na infarkt v moskevském vězení Lubjanka v červenci 1947. Objevily se spekulace, že mohl být zavražděn či popraven. Nicméně svědkové ze sovětských vězení a gulagů vypověděli, že Wallenberga viděli živého řadu let po datu jeho údajné smrti, dokonce ještě v 80. letech.

V roce 2001 švédská vláda ustavila komisi, jejímž úkolem bylo posoudit kroky švédské diplomacie v případě zmizení R. Wallenberga. O dva roky později komise předložila závěry, v nichž ostře kritizuje váhavost a pasivitu poválečných švédských politiků, zvláště tehdejšího švédského velvyslance v Moskvě Staffana Söderbloma a ministra zahraničí Östena Undéna. Lze se jen dohadovat, zda Stalinova hrůzovláda budila takový strach, že zabránil diplomatům neutrálního státu jednat důsledněji v prvních poválečných letech, kdy byla největší šance Wallenberga objevit. Ani desítky let po jeho zmizení a po pádu komunistického režimu Moskva neposkytla o Wallenbergovi žádné bližší informace.

Ať už byl R. Wallenberg opravdu zavražděn, či zemřel v sovětském vězení pár let po válce nebo až mnohem později, jeho odkaz zůstává stále živý. Izraelský stát ho za záchranu Židů ocenil titulem Spravedlivý mezi národy. Spojené státy, Izrael a Kanada mu udělily čestné občanství. Wallenbergovu památku připomínají pomníky v Budapešti, Londýně i ve Stockholmu. Jeho osud byl zpracován v několika dokumentárních filmech a publikacích, v češtině vyšla například před několika lety kniha Rudolfa Ströbingera Záhada Wallenberg (Votobia, 2001), mapující Wallenbergův život a především poválečné pátrání po jeho stopách v Sovětském svazu. Švédský režisér Kjell Gredde o něm roku 1990 natočil hraný film Dobrý večer, pane Wallenbergu (God afton, herr Wallenberg) se Stellanem Skarsgårdem v titulní roli. V roce 1984 byl při univerzitě v jihošvédském Lundu založen Ústav lidských práv a humanitárního práva Raoula Wallenberga. Jeho jméno nese též řada škol po celém světě.

Švédsko si připomíná sté výročí narození R. Wallenberga množstvím akcí. Jednou z nich je putovní výstava o jeho životě a diplomatické misi za záchranu maďarských Židů, která se koná ve Stockholmu, Washingtonu Budapešti a v Izraeli. Byly spuštěny zvláštní webové stránky „Raoul Wallenberg 2012“, na kterých zájemci naleznou informace o událostech pořádaných na památku R. Wallenberga, které se letos konají po celém světě. Wallenbergovy činy dokazují, že i jedinec dokáže mnohé změnit k lepšímu, a naplňují nás nadějí. Nicméně Wallenbergův vlastní osud zůstává i šedesát sedm let po jeho zmizení neobjasněný. Dodnes není jisté, kdy, jak a proč vlastně zemřel. Vydají bývalé sovětské archivy někdy svá tajemství? Bude záhada Raoula Wallenberga konečně jednou objasněna?

Jana Holá, vedoucí švédské sekce

Prezident WBCSD Björn Stigson podepsal v Praze dohodu o nové pobočce

Při příležitosti Dne úspěšných manažerů a firem byla v Praze koncem dubna podepsána dohoda o založení místní pobočky Světové podnikatelské rady pro udržitelný rozvoj (World Business Council for Sustainable Development, WBCSD). Tato pobočka, Czech BCSD, se tak stala 64. regionální pobočkou této organizace.

WBCSD (www.wbcd.org) je prestižní celosvětová asociace, založená zhruba před dvěma desetiletími v Ženevě – přesněji řečeno v roce 1995 jako spojení dosud existujících národních rad BCSD, které začaly vznikat v souvislosti s konferencí OSN o udržitelném rozvoji v roce 1992 v Riu de Janeiru. V současné době WBCSD sdružuje více než 200 generálních ředitelů a předsedů správních orgánů nejdůležitějších firem na všech kontinentech, zabývá se podnikatelskou činností se zaměřením na udržitelný rozvoj a chce se podílet na celospolečenském dialogu o rovnováze ekonomických, sociálních a environmentálních „pilířů“ Země.

Dohodu s Českou republikou podepsali za českou stranu představitelé České manažerské asociace a šesti zakládajících firem – KPMG, Procurus Europe, TNT Express, Henkel Czech Republic, ŠKO-ENERGO a Ernst & Young Czech Republic. Účast dalších zájemců se předpokládá. Za WBCSD podepsal dohodu její čestný prezident Björn Stigson.

B. Stigson při podpisu smlouvy, foto tiskový servis

Řekněme si o tomto zajímavém Švédovi víc. Jeho životopis uvádí, že má značné zkušenosti s mezinárodním byznysem. Po studiu MBA ve Švédsku i v USA zahájil svou kariéru ve švédské skupině Kockums (mj. loděnice v Malmö). Poté pracoval pro firmu ESAB, mezinárodního dodavatele zařízení pro sváření. V roce 1983 se stal prezidentem a CEO skupiny Fläkt, která je předním dodavatelem zařízení pro kontrolu životního prostředí. Když tuto firmu převzala v roce 1991 skupina ABB, stal se jejím viceprezidentem.

V letech 1993-94 pak řídil svou vlastní poradenskou firmu pro management a dodnes působí ve správních

radách mnoha mezinárodních společností. V roce 1995 se Björn Stigson stal prvním prezidentem WBCSD a byl jím až do konce roku 2011, kdy byl jmenován – za své zásluhy o to, jaké renomé si tato organizace díky jeho úsilí vydobyla – čestným prezidentem. Za jeho prezidentství vznikl i projekt VIZE 2050, jehož mottem je, aby očekávaných 9 miliard lidí v roce 2050 žilo v rámci limitů planety dobře. Zároveň je to přípravný materiál pro další konferenci OSN o udržitelném rozvoji, která se bude konat letos v červnu opět v Riu de Janeiru.

Kromě toho se ale Björn Stigson zabývá touto problematikou i v širším měřítku – je členem mnoha dalších institucí, jejichž náplní je životní prostředí a udržitelný rozvoj. Pracuje například pro výbor čínské vlády zabývající se životním prostředím a rozvojem, pro nadaci bývalého amerického prezidenta Clinton Global Initiative, zaměřené na zlepšení života lidí, pro Global Reporting Initiative, neziskovou organizaci zaměřenou na životní prostředí, pro International Risk Governance Council, nezávislou organizaci zabývající se potenciálními globálními riziky, která mají dopad na zdraví a bezpečnost lidí, životní prostředí, ekonomiku a společnost jako takovou, a řadu dalších.

Björn Stigson je ženatý a má tři děti.

Hana Petrová, členka Severské společnosti

Ingrid Hedströmová pokračuje tradici švédských detektivek

Švédská novinářka a spisovatelka Ingrid Hedströmová pracovala v devadesátých letech jako zahraniční korespondentka největších švédských novin Dagens Nyheter v Bruselu a měla tak možnost sledovat dění v Belgii zblízka. To vysvětluje, proč se děj jejich detektivních románů odehrává v této zemi, ve fiktivním městečku Villette, a jejich hlavní postavou je vyšetřující soudkyně Martine Poirotová, jejíž jméno je odvozeno od jména nejslavnějšího belgického detektiva Hercula Poirota.

Zároveň to prozrazuje i její inspiraci klasickou anglickou detektivní školou, jejíž nejvýznamnější představitelkou je právě Agatha Christie. Hedströmová v podobném stylu dosud napsala pět detektivek, z nichž dvě už byly přeloženy do češtiny. Její prvotina Vraždy ve Vilette (Lärorinnan i Villette) vyšla ve Švédsku v roce 2008 a hned získala ocenění jako nejlepší švédský kriminální debut roku. Česky ji vydal v roce 2011 Knižní klub.

Ve Vraždách ve Vilette srazí hned na začátku knihy oblíbenou a váženou učitelku na přechodu pro chodce auto a smrtelně ji zraní. Vyšetřování se ujme mladá slibná soudkyně Martine Poirotová a brzy zjistí, že případ souvisí s téměř půl století starou, krvavou a utajovanou událostí, do níž byly zapleteny nejvýznamnější osobnosti Villette. Paralelně s ní pátrá její manžel, profesor historie, v místních archivech po pozadí masové vraždy z počátku patnáctého století. Historie se opakuje: mocní na cestě za svými cíli nehledí na počet obětí a neváhají zametat stopy...

Po autorčině debutu následovala Noc ve Vilette (Flickorna i Villette), která byla nominována na nejlepší švédský kriminální román roku 2009. Knižní klub ji vydal letos.

Ve druhé knize ožívá městečko Villette každoroční oslavou svatojánské noci a tradičním procesím. Jako blesk z čistého nebe však všechny zasáhne zpráva o trojnásobné vraždě mladých dívek z nedaleké vesnice. I tentokrát stojí vyšetřující soudkyně Martine Poirotová před nelehkým úkolem: nesmí se nechat ovlivnit veřejným míněním ani vlastními sympatiemi. Navíc ji tíží rodinné tajemství – společně s bratrem Phillipem pátrá po tom, kdo udal jejich matku Renée a její přítelkyni Simone před lety za války nacistům a zapříčinil jejich odvezení do koncentračního tábora. Brzy se octnou nebezpečně blízko vrahovi posedlému pomstou. V cestě už mu stojí jen jedna, poslední oběť...

Obě knížky Ingrid Hedströmové přeložila do češtiny Eva Nováčková. Švédsky se naučila během šesti let, kdy žila a studovala ve Švédsku a měla tak možnost poznat zblízka mentalitu Švédů i jejich kulturu. Nyní překládá současnou švédskou literaturu, zejména detektivky. V posledním desetiletí se totiž právě švédskému detektivnímu románu dostává po celém světě značné pozornosti, viz například trilogie Stiega Larssona Milénium.

Ingrid Hedströmová napsala ještě tři další detektivní romány – Under jorden i Villette (2010), Blodröd mäne över Villette (2011) a Rekviem i Villette (2012) –, které teď čekají na český překlad.

Více se lze dozvědět na www.ingridhedstrom.se
Hana Petrová, členka Severské společnosti

České stopy na výstavách ve Stockholmu

V Nobelově muzeu na Stortorget na Gamla stan do 29. dubna 2012 probíhala ve stálé expozici výstava věnovaná držitelce dvou Nobelových cen Marii Curie-Sklodowské.

Ceny získala v roce 1903 za fyziku a v roce 1911 za chemii. Výstava dopodrobna seznamovala s jejím životem a dílem. Součástí byla i skleněná krabice, ve které byl umístěn Geiger-Müllerův počítač, slangově nazývaný Gajgr. Čidlo na konci posuvného táhla mířilo na vzorek kamene s popiskou: Uraninit – váha 106 g, z Jáchymova (Čechy, ČR), Lån från Evolutions, Uppsala universitet MMU 558/17. Více podrobností se dalo získat v přílehlém archivu muzea, kde bylo možné si na počítači najít bližší informace o všech nositelích Nobelových cen, jejich děkovné řeči i další podrobnosti, a to včetně informací o dalších dvou českých laureátech, Jaroslavu Heyrovském a Jaroslavu Seifertovi.

Ve dnech 25. dubna – 19. července 2012 v Bonniers Konsthall, Torsgatan 19, ve Stockholmu vystavuje sochařka a keramička Klára Křišťálová. Současně s touto její první velkou výstavou vychází i publikace britského kurátora Toma Mortona v nakladatelství Bonniers s názvem Klara Kristalova, která obsahuje i rozhovory Kláry s kurátorkou Camillou Larsson.

Autorka se narodila a v roce 1967 v Praze jako dcera výtvarníka Evžena Krajčíka. V letech 1988–1994 studovala na Kungliga Konsthögskolan ve Stockholmu. Žije a pracuje v Norrtälje. Ve svém díle se inspirovat národními mýty, literaturou např. Hanse Christiana Andersena, Selmy Lagerlöf, Oskara Wilda a dalších. Má za sebou několik úspěšných výstav nejen ve Švédsku, ale její práce již bylo možné shlédnout v Londýně, Paříži, Miami, New Yorku, Tokiu, Amsterdamu, Santa Fe a dalších metropolích.

Klára Křišťálová: Černobílé sestry,
foto Carl-Henric Tillberg

Arnošta Vieweghová, členka Severské společnosti

Uskutečnila se přednáška dánského velvyslance Ole Moesbyho o ekologii

foto Jiří Bartoň

Přednáška proběhla dne 8. února 2012 v budově ČSVTS, J. E. velvyslanec Dánska pan Ole Emil Moesby hovořil o ekologii v jeho rodné zemi. Akci pořádala dánská sekce.